

Seleucia

Sayı XI - 2021

Olba Kazısı Serisi

Seleucia XI

Olba Kazısı Serisi

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, belirtilen yazım kurallarına uygunsuz yayınlanmaz, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını Seleucia yayınına devretmiş sayılır. Seleucia kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia Dergisi, Sayı IV - 2014'den itibaren ULAKBİM'de taranmaktadır.

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Fikret Yegül
Murat Özyıldırım (Baş Editör)

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Sedef Çokay Kepçe
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbayoğlu
Prof. Dr. Harun Taşkiran
Prof. Dr. Ceren Ünal
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Doç. Dr. Merih Erek
Doç. Dr. Deniz Kaplan
Doç. Dr. Fikret Özbay
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Figen Çevirici Coşkun
Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Dr. Öğr. Üyesi Safiye Aydın
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Murat Özgen
Dr. Öğr. Üyesi Yavuz Yeğin
Dr. Vujadin Ivanisevic

Seleucia
Olba Kazısı Serisi
Sayı: 11

ISSN: 2148-4120

Kapak Tasarımı

Tuna Akçay

Yazışma Adresi

Öğr. Gör. Dr. Murat Özyıldırım
Mersin Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, 33343,
Mersin - Türkiye
Tel: 00 90 324 361 00 01 - 4735
E-posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr

Yayının Adı: Seleucia (Dergi)

Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın

Yayın Şekli: Yıllık - Türkçe

Yayın Sahibi: Bilgin Kültür Sanat Org. Yay. Bas.

Dağ. Paz. Gıd. İnş. San ve Tic. Ltd. Şti. adına
Engin Devrez

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Engin Devrez

Yayının İdare Adresi: Bilgin Kültür Sanat Şti. Ltd.

Selanik 2 Cad. 68/4 Kızılay - Ankara

Tel: 0312 419 85 67

Sertifika no: 20193

www.bilginkultursanat.com

e-mail: bilginkultursanat@gmail.com

Baskı

Parkur Form Ofset Matbaacılık
Merkez San. Sit. 1341. Cad. No: 45
İvedik OSB, Yenimahalle - Ankara
Sertifika No: 42235

Dağıtım

Bilgin Kültür Sanat Şti. Ltd.
Selanik 2 Cad. 68/4 Kızılay - Ankara
Tel: 0312 419 85 67

Seleucia | Sayı 11 | Mayıs 2021

Building-in Time: The Complicated
Lives of Roman Civic Structures in
Asia Minor

*Zaman İçinde İnşaat: Küçük Asya'daki
Roma Kentsel Yapılarının Karmaşık
Yaşamları*

Diane Favro

11

Kazı Verileri Işığında Olba'nın Erken
Yerleşim Tarihi

*The Early Settlement at Olba in Light of
Evidence from Olba Excavations*

Emel Erten

33

Victoria & Albert Museum'dan Sardes'e
Uzanan Bir Yanlış Anlama

*A Misunderstanding from the Victoria &
Albert Museum to Sardis*

Fikret K. Yegül

49

Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik
Yerleşmesinin Kalkolitik Dönem

Hane Organizasyonu: Bileşik Bir Yapı
Kompleksi Örneği

*Chalcolithic Household Organization of
Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik
Settlement: An Example of a Compound
Building Complex*

Erkan Gürçal - Burçin Erdoğan

67

Boncuklu Höyükte Deneysel Kerpiç Ev
Yapımı ve Taban Sıvası Uygulamaları
Üzerine Bazı Gözlemler

*Some Observations on Building an
Experimental Mud-Brick House and
Plaster Floor Implementation at Boncuklu
Höyük*

Gökhan Mustafaoğlu

89

Ankara'dan Isis ve Harpokrates Betimli

Sihirli Yüzük Taşları ve Amuletler
*Magical Gems and Amulets with Isis and
Harpokrates from Ankara*

Melih Aslan - Yavuz YeğİN

113

Olba Kazıları Late Roman 1
Amphoraları ve Arkeometri Sonuçlarının
Değerlendirilmesi

*Evaluation and Archaeometric Results
of Late Roman Amphorae 1 from Olba
Excavations*

Safiye Aydın - Erkan Alkaç -

Murat Eroğlu - Yusuf K. Kadioğlu

137

Olba'da Hıristiyanlığın İlk İbadethanesi:
"Mağara - Kilise"

*The First Sanctuary of Christianity in
Olba: Cave-Church*

Murat Özyıldırım - Yavuz YeğİN

175

Olba Su Kemerı
Cavidan Yegül Erten
Kağıt Üzerine Çini Mürekkebi Eskiz

IN MEMORIAM
CAVIDAN YEGÜL ERTEN
(1933-2020)

PRAEFATIO

Dünyanın Covid-19 salgını ile mücadele ettiği zamanlar yaşamaktayız. Bu koşullar altında, her ne kadar kaybettiklerimizin acısı ve kısıtlanan hayatlarımız bizleri olumsuz yönde etkilese de, bilimsel çalışmalarımızı sürdürüyoruz. Değerli meslektaşlarımızın katkılarıyla Seleucia'nın XI. sayısını sizlere yine zengin bir içerikle sunuyoruz.

Bu sayıda, her zaman olduğu gibi, Olba ile ilgili çalışmalara yer verdik. Kentin en erken arkeolojik verilerinin değerlendirildiği makalenin sadece Olba için değil, bölge arkeolojisi bakımından yankı uyandıracağını düşünmekteyiz. Olba Geç Roma seramik amphora örneklerinin incelendiği çalışma da özgün içeriğiyle ilgi çekici olacaktır. Olba'da yıllar önce saptanan Mağara Kilise ile ilgili değerlendirme, bölgenin Erken Hıristiyanlık Dönemi arkeolojisi bakımından aydınlatıcı niteliktedir.

Elbette ki, Seleucia'nın XI. sayısı sadece Olba çalışmaları ile kısıtlı kalmamakta; arkeoloji dünyası için ilgi çekici ve önemli başka makaleler de yer almaktadır. Bunlardan ikisi, prehistorya çalışmalarından oluşmakta; bir diğeri ise yüzük taşlarını ve amuletleri konu almaktadır. Küçük Asya'daki Roma mimarisinin ilgi çekici bir yönünü tanıtan bir başka makale, zaman içinde kentlerdeki anıtsal binaların sürdürdüğü hayatın detaylarını bize yansıtmaktadır.

Anadolu'daki eski çağ yerleşim merkezlerinin sundukları tarihsel ve doğal dokunun 19. yüzyılda Batılı gezginlerin ve ressamların ilgisini çekmekte olduğunun güzel bir örneği, Sardes Artemis Tapınağı'na ait resimlerdir. Bunların Londra'daki Victoria and Albert Museum'da bulunan iki örneğini ayrıntılı olarak inceleyen ve müze-arkeoloji disiplinlerinin ilişkilerini sorgulayan makalenin ilginizi çekeceğinden kuşquamuz yoktur.

Bu sayıda sizlere duyurmak istediğimiz bir haber, Olba Kazıları Başkanlığı'nın Ardahan Üniversitesi Öğretim Üyesi Dr. Yavuz Yeğîn'e devredilmiş olmasıdır. Olba'daki arkeolojik araştırma ve kazılarda 2001 yılından beri başkanlık görevini üstlenen Prof. Dr. Emel Erten'den sonra, Dr. Yavuz Yeğîn'in de başarılı olacağına inancımız tamdır. Uzun zamandır Olba ailesinin bir bireyi olan Dr. Yavuz Yeğîn'e en iyi dileklerimizi sunuyoruz.

Covid-19 salgınının bizlerden aldığı nice can içinde çok değerli bir yakınımızın da bulunmasından dolayı kederliyiz. Kazımızın ambleminin yaratıcısı, resimleriyle çok sayıda arkeolojik kitaba değer katan, nice arkeoloji tezinin çizimlerini yapan, tablolarında ören yerlerine yer veren Ressam Cavidan Yegül Erten'i 2020 yılında yitirdik. Onun aziz hatırası önünde saygıyla eğiliyoruz.

Editörler:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Öğr. Gör. Dr. Murat Özyıldırım

PREFACE

Despite struggling with Covid-19 that continues to threaten the world and the limitations imposed by the pandemic, we managed to continue our scientific research and are pleased to present the new issue of Seleucia with contributions of our colleagues,

This volume contains a couple of articles on Olba such as the one on the earliest archaeological evidence from the site that will be interesting not only for the settlement history of the site but for the whole region. Another study on the Late Roman amphorae from Olba will attract attention of scholars working on pottery. The evaluation of the cave church which was discovered in Olba many years ago will be of particular importance for the history of early Christianity in the region.

“Seleucia” is not limited to the articles on Olba: Studies on different fields of archaeology and various regions are part of the eleventh issue; such as two articles on prehistory, one article on ring stones and amulets and another on Roman architecture in Anatolia with a very interesting approach to the changes during the lives of the civic buildings.

The interest of early travelers and artists in the historical and natural texture of ancient sites and monuments has always been an intriguing subject for Anatolian archaeology. The careful study of two watercolors of the Temple of Artemis at Sardis in the Victoria and Albert Museum in London asks timely questions to museum-archaeology relationships. We believe it will be of major interest to our readers.

An event we would like to announce is the transfer of the direction of Olba excavations from the former director Prof. Dr. Emel Erten to Dr. Yavuz Yeğın of Ardahan University. We wish success to Dr. Yavuz Yeğın who has been a member of Olba family for a long time.

Cavidan Yegül Erten, who contributed to many archaeological books and dissertations with her drawings and paintings as well as being the creator of the logo of the Olba excavations, an artist with an interest in archaeological sites that was reflected in her paintings, passed away during the pandemic of 2020. We will always remember her with love and respect.

Editors:

Prof. Dr. Emel Erten

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Fikret Yegül

Öğr. Gör. Dr. Murat Özyıldırım

Olba Kazısı Serisi

Seleucia

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. Seleucia, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayınlar.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto baş harfleri büyük harf, metin ve kaynakça 10 punto, dipnotlar 9 punto ile yazılmalıdır. Sayfa sayısı, kaynakça dâhil en çok on sayfa olmalıdır. Müze, kazı, yüzey araştırması malzemelerinin yayın izinleri, makale ile birlikte yollanmalıdır. Kitap tanıtımları, üç sayfayı geçmemelidir. Çalışmada ara başlık varsa bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında, 9 punto, iki yüz sözcüğü geçmemelidir. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir. Doktora ve yüksek lisans tezlerinden oluşturulan makaleler, yayına kabul edilmemektedir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır. Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Levha sayısı her makalede 10 adet ile kısıtlıdır.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveanın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series

Seleucia

Scope

Seleucia is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. Seleucia features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. The number of pages of each article should not be longer than ten pages, including the bibliography. If the study is on some material/materials from a museum or an excavation, the permission for publication should be submitted together with the article. The book reviews should not be longer than three pages. If there are sub-titles, the headings should be written bold with small letters. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the heading of the article, should be size of 9 points and minimum count of words should be 200. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”. The articles produced out of master’s theses or doctoral dissertations will not be accepted for publication.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows: Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given. The number of figures for each article is limited to 10.

Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik Yerleşmesinin Kalkolitik Dönem Hane Organizasyonu: Bileşik Bir Yapı Kompleksi Örneği

Erkan Gürçal* - Burçin Erdoğan**

Öz

Bu makalede, Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik yerleşmesinin MÖ 5300 yıllarına tarihlenen Kalkolitik Dönem tabakasında ortaya çıkartılan ve birbirinden ayrı yapılardan oluşan bileşik bir bina kompleksi diakronik bir şekilde, mimari düzen ve *in situ* buluntular ile birlikte incelenerek, hane yapılıması anlaşılmasına çalışılmıştır. Bina kompleksi birbirinden fiziksel sınırlarla ayrılmış, çok odalı üç ayrı konut biriminden oluşur. Bu konut birimlerindeki her mekan detaylı incelenerek depolama, yemek hazırlama, ritüel vb. faaliyetlerle ilgili delillere ulaşılmaya çalışılmıştır. Besin hazırlama ve depolama gibi faaliyetlerin konutlarda ayrı gerçekleştiği görülürken, ritüel faaliyetler için yalnızca belirli alanların kullanılmış olduğu, pişirme ve üretim gibi diğer bazı faaliyetlerin ise açık alanlarda veya avlularda gerçekleştirilmiş olabileceği anlaşılmıştır. Belli düzeyde depolamanın da ortak gerçekleştirilmiş olabileceği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, konutlarda ele geçen buluntulardan yola çıkılarak benzer üretim teknikleri ve tüketim stratejilerinin olduğu söylenebilir. Ayrıca, binalardan birinin bir odası malzeme yoğunluğu ve küçük buluntuların oranı itibari ile diğer binalardakilerden belirgin bir şekilde ayrılmaktadır. Bu odada bir insana ait kafatası ile ritüel bir çukur da bulunmuştur. Bileşik bina kompleksi, bu dönemde birbirinden bağımsız fiziksel alanlarda yaşayan, ancak belli faaliyetler için belirli alanları paylaşan bir topluluğu göstermektedir.

Anahtar sözcükler: Hane Organizasyonu, Kalkolitik, Gökçeada, Mimari.

* Doktora Öğrencisi / *Ph.D.* Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Anabilim Dalı Doktora Programı. E-posta: erkan.gurcall@gmail.com. orcid no: 0000-0002-0945-6480.

** Prof. Dr. Burçin Erdoğan, Akdeniz Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü, Prehistorya ABD, Antalya. E-posta: burcinerdogu@akdeniz.edu.tr. orcid no: 0000-0003-3584-5313.

Chalcolithic Household Organization of Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik Settlement: An Example of a Compound Building Complex

Abstract

This article attempts to understand the household structure by diachronically examining a compound building complex consisting of separate structures, which was unearthed in the Chalcolithic layer of Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik settlement dating to 5300 BC, together with the architectural order and *in situ* finds. The building complex consists of three separate multi-room residential units separated from each other by physical boundaries. Each room in these residential units has been examined in detail and it has been tried to obtain evidence about activities such as storage, food preparation, ritual, etc. While it is seen that activities such as food preparation and storage are carried out separately in residences, it is understood that only certain areas are used for ritual activities, some other activities such as cooking and production may have been carried out in open areas or in courtyards. A certain level of storage may have been carried out jointly. However, there are similar production techniques and consumption strategies based on the finds uncovered in the residential units. In addition, a room of one of the buildings is distinctly different from the other buildings in terms of material density and the proportion of small finds. A human skull and a ritual pit were also found in this room. The compound building complex shows a community living in physical spaces independent of each other, but sharing certain areas for certain activities.

Keywords: Household Organization, Chalcolithic, Gökçeada, Architecture.

Giriş

Bailey'nin de öne sürdüğü gibi insanın mekânla olan ilişkisi geçmişte sosyal düzenin oluşturulması ve sürdürülmesinde aktif rol oynamıştır¹. Mekanlar büyük olasılıkla insanların ekonomik, sosyal ve sembolik yaşamlarının merkeziydi ve besin hazırlama, beslenme, uyuma, sosyalleşme, inanç ve ritüel gibi çeşitli faaliyetlerin izlerini barındırmaktaydı². Son yıllarda, arkeolojide hanenin sosyal ve sembolik yönlerine odaklanan çalışmalar artmış, hanelerin incelenmesinin nesiller boyunca aktarılan davranış kalıplarını, çeşitli faaliyet alanlarını ve sosyal örgütlenme biçimlerini de

---

1 Bailey1990, 24.

2 Ingold 2013, 47.

anlamamızı sağlayabileceği üzerinde durulmuştur³. İlk olarak hanenin arkeolojik bir disiplin temelinde ele alınmaya başlaması 70'lerin sonunda ve 80'lerin başında sosyal arkeolojinin bir alt dalı olarak gerçekleşmiştir⁴. Wilk ve Rathje, haneyi birlikte yaşayıp aynı kaynakları ve aktiviteleri paylaşan en küçük insan topluluğu olarak tanımlamış ve sosyal bir grup olarak doğrudan ekonomik ve ekolojik süreçlerle ilişkilendirmişlerdir⁵. Zaman içerisinde hane ile ilgili çalışmalarda ikamet ve hane ekonomisi arasında ilişkinin tam örtüşmediği ortaya çıkmış, haneler insanların faaliyette bulunduğu, sosyal, ekonomik ve ritüel aktivitelerin gerçekleştirildiği, sosyal ilişkilerin düzenlendiği bir eylem yeri olarak da tanımlanmaya başlanmıştır⁶. Hane ile tutarlı bir şekilde ilişkili olduğu düşünülen faaliyetler asgari düzeyde üretim, tüketim, dağıtım, yeniden üretim ve aktarım olarak tanımlanmıştır⁷. Zamanla, hanenin bir faaliyet grubu olarak ele alınması, formalizmden ve ön tanımlı yaklaşımlardan uzaklaşılması, hane üyeliği ve işbirliği yoluyla insanların eylemleri ve etkileşimlerine odaklanması gerekliliği ön plana çıkmaya başlamıştır⁸. Bununla birlikte, hane çalışmaları üretim ve tüketimin yanı sıra cinsiyet, kimlikler ve sosyal statülerle ilgili teorik yaklaşımlar temelinde de farklılık göstermektedir⁹.

Hane, boyutları ve bileşenleri itibari ile zamanla değişim gösteren dinamik bir yapıdır. Genellikle yemek yemek, uyumak, dinlenmek, yaşamak, çocuk bakmak ve bunun gibi insan davranışlarının sergilendiği müşterek mekânı kullanan insanları ifade edilmek için "Müşterek Yaşayan Ev Grubu" terimi kullanılmaktaysa da¹⁰ tek konuttan oluşan herhangi bir hanede evlilik, nüfus artışı, miras gibi nedenlerle parçalanma olabilmekte¹¹ ve hane halkının bölünerek yeni konutların ortaya çıkmasına ve yerleşimin sürekli değişime uğramasına neden olabilmektedir¹². Bu parçalanmış haneler aynı faaliyetleri paylaşmaya ve aynı kaynakları kullanmaya da devam edebilirler. Diğer yandan Bender, aynı çatı altında yaşayıp da ayrı hane olan birçok

---

3 Haneyi ekonomik ve ekolojik süreçlerin ötesinde sosyal ve sembolik yönleri ile de ele alan çalışmalar için bkz. Blanton 1994, Allison 1999, 1-18; During ve Marciniak 2006,165-187; Boric 2008, 109-142; Souvatzi 2008.

4 Tringham 2001, 6925.

5 Wilk ve Rathje 1982, 618.

6 Souvatzi 2008, 1.

7 Wilk ve Rathje 1982, 621.

8 Tringham 2001,6926; Souvatzi 2008, 10.

9 Wilson 2008, 5.

10 Tringham 2001: 6926.

11 Wilson 2008, 7.

12 Guyer 1981, 87-137.

toplumun olduğuna da işaret etmiştir¹³. Ekonomik kaynaklarını bir araya toplayan grupların ayrı ayrı evleri işgal etmeleri gerekmemektedir. Ayrıca, ayrı evleri işgal eden insanlar her zaman ortak bir ekonomik varlık olarak işlev görmemektedir. Bu nedenle, hane çalışmalarının salt binaların analizine indirgenemeyeceği, hane dışı alanların kullanımları ve bu alanların hane halkı ile nasıl ilişkili olabileceğinin bir analizinin de yapılması gerektiği anlaşılmıştır¹⁴. Ayrıca bir hane; birlikte yaşayan kalıtsal bağları olan sakinler, yakın akrabalar, daha uzak akraba ve yakınlar ve hatta Çatalhöyük örneğinden yola çıkarak kan bağı olmayan kişilerle ilişkili olabilir¹⁵. Orta Anadolu Neolitik Çağ yerleşmelerinde yapılan çalışmalar, hanelerin özerk ve homojen olmadıklarını, kümelenmiş mahalleler gibi farklı biçimlerde tanımlanmaları gerektiğini ortaya koymuştur¹⁶. Hanenin farklı biçimler alabildiği ve farklı sosyal bileşenleri olduğu, bu bağlamda, Anadolu'nun farklı dönemlerinde ve bölgelerinde farklılıklar gösterebildiği düşünülebilir.

Bu yazıda, Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik yerleşmesinin Kalkolitik Dönem tabakasında ortaya çıkartılan ve MÖ 5300 yıllarına tarihlenen çok odalı bir yapı kompleksinde mimari öğeler, buluntular, plan ve farklı aktivitelere ait kanıtlar doğrultusunda hane düzeni anlaşılmasına çalışılacaktır. Uğurlu-Zeytinlik yerleşmesi Gökçeada'nın güneybatısında, Uğurlu Köyü'nün 1 km kuzeyinde yer almaktadır (**Lev. 1**). Günümüzden 8800 yıl öncesine tarihlenen yerleşim, Doğu Ege Adaları'nın bilinen en erken yerleşmesidir¹⁷. 250x200 metre boyutlarındaki yerleşimde yapılan kazılar 6 kültür katının varlığını ortaya çıkartmıştır. Bu yazıda ele alınan 3 Nolu Bina Kompleksi, Uğurlu-Zeytinlik'te Neolitik ile Kalkolitik Dönem arasındaki geçiş sürecini yansıtan III. kültür katına aittir. Yaklaşık MÖ 5500 yıllarında Anadolu'nun diğer bölgelerinde olduğu gibi Gökçeada'da da büyük kültürel dönüşümler ve/veya değişimler yaşanmıştır. Uğurlu-Zeytinlik yerleşmesi bu geçiş sürecini anlayabileceğimiz önemli yerleşmelerden biridir. Özellikle MÖ 5300 yıllarından itibaren yerleşim düzeninde, mimaride, çanak çömlek teknolojisinde ve geçim ekonomisinde değişiklikler gözlemlenmektedir.

3 Nolu Bina Kompleksi

Yerleşmenin doğusunda kazılan ve 3 Nolu Bina olarak adlandırılan yapı kompleksi hafif eğimli bir arazi üzerinde, doğu-batı doğrultusunda ve

13 Bender 1967, 497.

14 Allison 1999, 4.

15 Kuijt 2018, 566-590.

16 During ve Marciniak 2006, 165-187.

17 Erdoğan 2014, 158; 2017, 72.

birbirine bitişik olarak inşa edilmiş, alfabetik olarak 3A, 3B ve 3C yapıları şeklinde numaralandırılmış üç ayrı yapı biriminden oluşur (**Lev. 2, Lev. 3**). 3Nolu Bina Kompleksi'nin kazılmış kesiminin toplam ölçüleri yaklaşık 11x18 m kadardır ve komplekse bağlı tüm yapıların yönü güneybatıya dönüktür. Bu üç yapıdan en geniş olanı doğu tarafta yer alan 3A yapısıdır. Orta kısımdaki 3B yapısı diğerlerine göre daha küçük ölçülere sahip olmakla birlikte, kuzey kısmı tahribattan dolayı kazılamamıştır. Batıda yer alan 3C yapısı, tarım arazilerinin sulanması amacıyla açılan su kanalı nedeniyle büyük oranda tahrip olmuştur. Bununla birlikte, 3A ve 3B yapılarının girişlerine ulaşılmışken, 3C yapısının girişine dair bir kanıt ulaşılamamıştır. Olasılıkla diğerlerinde olduğu gibi güneyde olmalıdır. Ancak bu kısım tamamen tahrip edilmiştir. 3 Nolu Bina Kompleksi'ni oluşturan yapı birimlerinin tamamı çok odalıdır ve odaların boyutları farklılık gösterir. Ayrıca, odaların sayısı da yapılara göre farklılık gösterir. Komplekste toplam dokuz ayrı oda tespit edilmiştir. Ayrıca, olası bir odanın da bir kısmına ulaşılmıştır (Alan 10). Bu odalar, karşılaştırma yapabilmek ve aralarındaki farklılıkları daha iyi tanımlayabilmek amacıyla konut birimlerinden bağımsız olarak numaralandırılarak incelenmiştir ve her bir oda "Alan" (Space) olarak tanımlanmıştır.

3 Nolu Bina Kompleksi'nin yatay stratigrafi içeren iki aşamalı bir inşa evresi geçirmiş olduğunu söylemek mümkündür. Bina kompleksinin doğusundaki 3A yapısı, giriş kısmında kalan oda (Alan 1) hariç daha erken bir aşamada inşa edilmiştir. Levha 3'de görülmüş olduğu üzere, ilk aşamada yapının kareye yakın bir planı ve üç odası bulunmaktadır. Ölçüleri itibariyle kompleksin en büyük boyutlara sahip odası (Alan 2) da 3A yapısının ilk aşamasında inşa edilmiştir. 3A yapısının girişinde kalan Alan 1 ile birlikte 3B yapısı ikinci inşa aşamasında eklenmiş olmalıdır. 3C yapısında üçüncü bir inşa evresinin de olabileceği düşünülmekteyse de büyük oranda tahrip olması nedeniyle tam olarak anlaşılamamaktadır. Bunun yanı sıra, binanın yapılmış olduğu alan hafif eğimli bir arazi üzerindedir ve temeller herhangi bir düzenleme yapılmadan arazi ile uyumlu şekilde yerleştirilmiştir.

3A Yapısı

3 Nolu Bina Kompleksi'nin doğusunda bulunan bu yapı biriminin sınırları neredeyse tümüyle ortaya çıkartılmıştır ve farklı boyutlarda toplam 4 odası olduğu anlaşılmıştır (**Lev. 4**). Dikdörtgen planlı ve yaklaşık olarak 10x7 m ölçülerinde bir alana yayılan yapının iç alan ölçüsü yaklaşık 40 m² kadardır. Kuzeydoğu köşede kalan oda (Alan 4) hariç odaların tamamının tabanı

sarı renkli bir kil kullanılarak sıvanmıştır. Alan 4 olarak numaralandırılmış odanın tabanı ise sıkıştırılmış topraktır. Kil sıvalı tabanların birkaç kez yenilediği tespit edilmiştir. Özellikle Alan 2 olarak numaralandırılmış olan odanın taban sıvasındaki yenileme katlarının oldukça kalın bir sıva katmanı oluşturulduğu görülmektedir. Burası aynı zamanda komplekse bağlı yapı birimlerinde saptanmış olan odaların arasında 6x4. 5 m ölçüleriyle en büyük boyutlara sahip olanıdır. Kuzeybatı köşesine yakın bir konumda taştan yapılmış ve hafif yükseltilmiş 0. 8x0. 7 m boyutlarında bir platform bulunur. Platformun hemen yanında ise tabana gömülü bir havan ele geçmiştir. Yine platforma yakın konumda 2 adet öğütme taşı ve ezgi taşları *in situ* olarak bulunmuştur. Alan 2'in kuzeyinde yer alan Alan 3 yaklaşık 3x4. 5 m boyutlarındadır. Alan 3'de de 0. 80x0. 85 m boyutlarında bir platform ve tabana yerleştirilmiş havan bulunmuştur. Alan 2 ve Alan 3 olarak numaralandırılmış olan odalar, iç düzenlemeleri itibariyle benzer özellikler sergiler. Kesin olmamakla birlikte Alan 3'ün önce 3A yapısının bir odası iken daha sonra bağımsız bir binaya dönüştürülmüş olabileceği de düşünülebilir. Alan 2'den Alan 3'e geçişi sağlayan bir kapının olduğu, ancak daha sonraki aşamalarda kapatılmış olabileceği de mümkündür.

3A yapısının güney tarafında yaklaşık 4x2 m boyutlarında başka bir oda (Alan 1) yer alır. Oda, 3A yapısının girişindedir ve bir kapı aralığı ile iç odaya (Alan 2) bağlanır. Odanın güneydoğu ve doğu tarafta kalan duvarları yüzey faaliyetleri nedeniyle tahrip olsa da günümüze ulaşmış duvarlardan bu odanın binaya sonradan eklenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Odanın sarı renkli kil sıva kullanılarak yapılmış olan tabanı kısmen korunmuştur ve yenileme evrelerinin olduğu gözlenmiştir. Bu odanın Doğu tarafına açılmış bir çukur bulunur. Çukur 80x90 cm genişliğinde ve yaklaşık 90 cm derinliğindedir. Tabanı ve duvarları sarı renkli kil kullanılarak sıvanmıştır. Çukurun hangi aşamada yapılmış olduğu açık olmamakla birlikte, alanın sonlandırılma süreci ile ilişkili olabilir. Çukurun kasıtlı bir eylem sonucu doldurularak kapatılmış olduğunu düşünmek mümkündür. Ayrıca, Çukurun yakınında ve Alan 1'den Alan 2'e girişin bulunduğu kısımda bir insan kafatası bulunmuştur. Alan 1, 3 Nolu Bina Kompleksi'nin geri kalan tüm odalarına göre çok daha fazla arkeolojik malzeme içermektedir. 3A yapısının en küçük odası olan Alan 4, kuzeydoğu köşededir ve 4 m² genişliğinde iç alana sahiptir. Zemini diğer odalardan farklı olarak sıkıştırılmış toprak ile yapılmıştır ve içinde hiçbir buluntuya rastlanmamıştır.

3B Yapısı

3B yapısı, 3 Nolu Bina Kompleksi'ndeki üç yapıdan orta kısımda yer alanıdır (**Lev. 5**). Ortaya çıkartılan kısmı yaklaşık 6x4 m ölçülerindedir

ve 16 m² iç alana sahiptir¹⁸. Güney-kuzey doğrultusunda uzanan yapı, dikdörtgene yakın bir görünüme sahiptir ve duvarları büyük oranda korunmuştur. Yapının sadece iki odası ortaya çıkartılmıştır, ancak sulama kanalı tarafından tahrip edilmiş olan kuzey tarafta üçüncü bir odanın daha olduğuna dair kanıtlar mevcuttur. Diğer iki yapıya oranla daha küçük boyutlara sahiptir. Yapının girişinin olduğu güneybatı tarafta 4x2 m ölçülerinde ve 7. 50 m² iç alan ölçülerinde bir oda (Alan 5) bulunur. Odanın zemini, yapı kompleksinin büyük bir bölümünde olduğu gibi sarı renkli kil sıva kullanılarak oluşturulmuştur. Kuzeybatı köşede *in situ* olarak büyük bir depolama kabı ele geçmiştir. Bu kısımda ayrıca zemine açılmış bir çukur bulunur. Çukur, 1 m genişliğe ve 1. 50 m derinliğe sahiptir. Çukurun tabanı ve duvarları, sarı renkli kil kullanılarak çok kalın biçimde sıvanmıştır. Depolama amaçlı kullanılmış olması olasıdır.

3B yapısının diğer odası olan Alan 6, 6. 50 m² iç alana sahiptir. Alanın kuzeybatı köşesinde duvarların birleştiği noktaya yerleştirilmiş, 0. 85x0. 50 m ölçülerinde taş bir platform bulunmaktadır. Platformun hemen yanında ise Alan 2 ve Alan 3'te de görülmüş olduğu gibi bir havan bulunmuştur. Ancak zemine gömülü değildir. Yine platforma yakın konumda 1 adet büyük öğütme taşı bulunmuştur. Alanın kil sıvalı tabanı üzerinde ve güneydoğu köşesine yakın konumda, 0. 20x0. 20 m boyutlarında oldukça küçük sayılabilecek bir ocak bulunur. 3Nolu Bina Kompleksi'nde ele geçmiş tek ocak kalıntısıdır. Bu iki oda dışında yapının kuzey tarafında üçüncü bir odanın (Alan 10) daha varlığına işaret eden kapı açıklığı bulunmuştur. Fakat bu kısım sulama kanalı tarafından büyük oranda tahrip edilmiş olması nedeniyle sınırları tam olarak belirlenememiştir.

3C Yapısı

3 Nolu Bina Kompleksi'nin batısında yer alan 3C yapısı, sulama kanalı tarafından büyük oranda tahrip edilmiştir (**Lev. 6**). Dolayısıyla, iç düzenlemesine dair kanıtlara ulaşılamamıştır (Alan 7 hariç). Ayrıca, yapının zeminindeki tahribatın oldukça fazla olması nedeniyle zeminine de büyük oranda ulaşılamamıştır ve *in situ* buluntu ele geçmemiştir. Bununla birlikte, 3C yapısında en az üç odanın varlığı tespit edilmiştir. Yapının kapladığı alan yaklaşık olarak 7x7 metredir. Tahribat nedeniyle

---

18 3B yapısının yalnızca ortaya çıkartılmış olan kısmı dâhil edilmiştir. Yapının tahrip olan tarafında sınırları tam olarak belirlenemeyen bir oda daha bulunur ve yaklaşık 8-10 m² arasında değişen ölçülere sahip olmalıdır. Dolayısıyla, 3B yapısının iç alan ölçülerinin tahmini olarak yaklaşık 24 ila 26 m² arasında genişliğe sahip olabileceğini düşünmek mümkündür.

3C yapısının girişine de ulaşamamıştır. Olasılıkla diğer yapılarda olduğu gibi güneybatı tarafta olmalıdır. Yapının batısındaki tahrip olan kısımda (Alan 9) bir veya iki odanın olabileceği anlaşılmaktadır. Yapının doğusunda ise 3B yapısı boyunca uzanan iki ayrı oda bulunur. Bu odalardan güneyde olanı (Alan 7) 3x2 m ölçülerinde ve küçük sayılabilecek bir odadır. 3C yapısının tek tahrip olmamış odası olan Alan 7'nin zemini sıkıştırılmış toprak ile oluşturulmuştur. İçerisinde herhangi bir buluntu ele geçmemiştir. Bu odanın batısındaki duvarın yapısına bakıldığında daha sonradan eklendiği ve olasılıklı yüksek bir giriş ile erişilen bu odanın oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Yaklaşık 2. 5x2. 5 m ölçülerinde olduğu saptanan diğer odanın ise (Alan 8) zemini ve duvarlarının bir kısmı tahrip olmuştur.

Alan Kullanımı ve Materyal Dağılımı

Mekân düzenlemesi ve buluntu kontektleri insan davranışlarının bir yansıması olup, bağlamsal analiz mekânın doğasını ve kullanımındaki olası farklılıkları tanımlayabilir¹⁹. 3 Nolu Bina Kompleksi'nde üç ayrı yapı biriminin mekân düzenlemeleri ve *in situ* buluntu dağılımlarına bakılarak muhtemel alan faaliyetleri tanımlanmıştır (Tablo 1). Belirlenen faaliyet alanları hem kompleksin geneli hem de kompleksi oluşturan bireysel yapılar özelinde incelenmiştir. Bu inceleme yöntemi ile binaların kendi içindeki faaliyetin tanımlanması ve hane temelinde ortak kullanım alanlarının belirlenmesinin yanı sıra üretim, tüketim, ritüel vb. faaliyetlere ilişkin organizasyon şemalarının tespiti gibi tanımlayıcı verilerin elde edilmesi amaçlanmıştır.

3A yapısında bulunan Alan 2, kompleksin en büyük odası olmasının dışında hem yapının ilk inşa evresini temsil etmesi hem de tabanın diğer alanlara oranla daha çok yenileme evresi barındırıyor olması itibarı ile özel bir öneme sahiptir. Alan 2'nin kuzeybatı köşesinde birbirine yakın konumda bulunmuş olan platform, havan ve öğütme taşları, bu kesimin besin hazırlama faaliyetleri ile ilişkili olduğu izlenimi vermektedir (**Lev. 4**). Diğer yandan Alan 2 hane üyelerinin yattığı ve sosyalleşmek için kullandığı geniş bir alana sahiptir. Alan 2'nin doğusunda bulunan büyük bir kemik mablak ve delici alet ile cilalı taş balta, bu kesimde yapılan hane içi bir üretimi işaret ediyor olabilir. Alan 2'nin güneybatı kesiminde çok iyi işçilik gösteren iki adet *Spondylus* bilezik bulunmuştur (**Lev. 7**). *Spondylus*'dan

19 Arkeolojide tespit edilmiş mekân veya buluntu bağlamları gibi faaliyet alanlarını insan davranışının bir yansıması olarak gören ve bu alanları analitik birimler olarak ele alan çalışmalar için bkz. Kent 1990, 127-152; Rapoport 1990, 9-20.

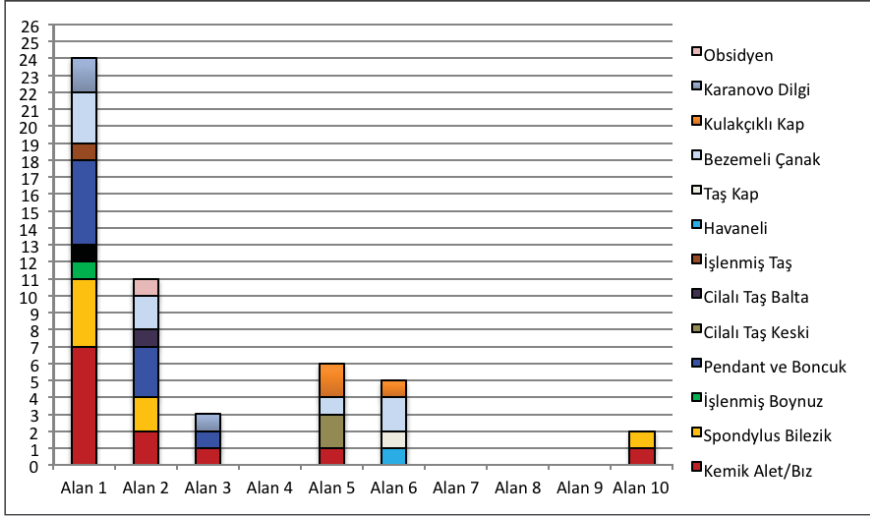
Tablo 1: Faaliyet alanlarının nitelikleri.

Bina	Alan	Alan Özellikleri	Alan Boyutu	Faaliyet Tanımı
3A Yapısı	Alan 1	Sıvalı Taban, Çukur, İnsan Kafatası	8 m ²	Depolama, Üretim, Ritüel?
	Alan 2	Sıvalı Taban Platform, Havan, Öğütme ve Ezgi Taşları	20 m ²	Besin Hazırlama, Dinlenme
	Alan 3	Sıvalı Taban, Platform, Havan, Öğütme Taşı	8 m ²	Besin Hazırlama, Dinlenme
	Alan 4	Sıkıştırılmış Toprak Taban	4 m ²	Depolama
3B Yapısı	Alan 5	Çukur, Sıvalı Taban	7.5 m ²	Depolama, Dinlenme, Üretim
	Alan 6	Sıvalı Taban, Platform, Havan, Öğütme Taşı, Ocak	6,50 m ²	Besin Hazırlama
	Alan 10	Tahribat	~8-10 m ²	?
3C Yapısı	Alan 7	Sıkıştırılmış Toprak Taban	4.25 m ²	Depolama
	Alan 8	Tahribat	5.50 m ²	?
	Alan 9	Tahribat	~17 m ²	?

yapılmış objelerin hem prestij hem de sosyal statü objeleri olduğu ve Tarihöncesi dönemlerde Orta Avrupa'ya kadar ticaretinin yapıldığı bilinmektedir²⁰. Ayrıca kompleksin tek obsidyen buluntusu da Alan 2'de ele geçmiştir (Grafik 1).

3A yapısında, Alan 3'ün ortasına doğru bulunan platform ve havan, belki de bu alanda da besin hazırlamaya dönük faaliyetlerin gerçekleştirilmiş olabileceğini gösterir (**Lev. 4**). Bu alanda fazla buluntu ele geçmemesine rağmen, muhtemelen *Spondylus*'dan yapılmış bir kolye ucu ve kaynakları Balkanlar'da bulunan çakmaktaşıdan yapılmış bir "*Karanovo* dilgi" ön plana çıkmaktadır. Alan 1'in büyük bir bölümü tahrip olmuş olsa da daha çok kemik bızlardan ve *Spondylus* bileziklerden oluşan en fazla buluntu bu kesimde bulunmuştur. Ayrıca kilden hayvan başı şeklinde bir kulp, *cerastoderma* kolye ucu ve çukura yakın konumda bulunmuş bir işlenmiş boynuz da öne çıkan buluntular arasındadır (Grafik 1). Alanda, Balkan kaynaklı çakmaktaşıdan yapılmış iki adet "*Karanovo* dilgi" bulunmuştur. Yerleşmede Neolitik Döneme tarihli IV. kültür katından başlayarak, Kalkolitik Dönem boyunca izlenebilen bu yontma taş aletlerin ticari

²⁰ Chapman ve Gaydarska, 2015, 540.

Grafik 1: Küçük buluntuların alanlara göre dağılımı.

faaliyetlerle adaya getirildiği düşünülmektedir²¹. Alan 1'e ritüel bir çukur kazılmıştır. Yaklaşık 90x80 cm boyutlarında ve 90 cm derinliğindeki çukur kalın sarı renkli bir sıva ile sıvanmıştır. Çukurun üzerine birkaç adet dik yerleştirilmiş taş konulmuştur. Yapılandırılmış olduğu anlaşılan çukurun üst kısmına doğru bir sığır boynuzu ve gene sığıra ait büyük kemik parçaları saptanmıştır. Kemiklerin altında bir kap ve kemikten bir bız bulunmuştur. Çukurun dibinde sığır, geyik ve keçiye ait kafa ve ön kol kemikleri ile kemikten bir bız yer alır. Kazı çalışmalarında Alan 1'den Alan 2 geçişine yerleştirilmiş bir insan kafatası bulunmuştur. Bu alana insan kafatasının konulması ve ritüel çukurun kazılması odanın daha farklı bir işlevi olabileceğini göstermektedir. 3A yapısının en küçük odası olan Alan 4'ün tabanı sıkıştırılmış toprakla oluşturulmuştur. Muhtemelen Alan 2'den bir eşik sayesinde bu alana geçilmekteydi. Alanda küçük bir çanak çömlek parçası harici hiçbir buluntu yoktur.

Alan 1 ve Alan 2'nin taban üstü dolgusunda birbirine yakın oranda (yaklaşık 900 civarında) çanak çömlek parçası saptanmıştır. Bunların çoğunluğu kaba ve orta-kabalıkta mallardan oluşur. Bu iki alan da 3 Nolu Bina Kompleksi'nin en fazla çanak çömlek parçası içeren alanlarıdır (Tablo 2). Alan 1'de form veren parçalar oldukça azdır ve çoğu üstten düzeltilmiş veya oval ağızlı küresel gövdeli kaplar ile yayvan kâselere aittirler. Alan 2'de üstten düzeltilmiş veya oval ağızlı küresel gövdeli kaplar ile yayvan kâselerin

21 Guilbeau ve Erdoğan 2011, 7-8.

Tablo 2: Zemin buluntularının alanlara göre dağılımı.

Buluntu Türü	Bina 3A				Bina 3B			Bina 3C		
	Alan 1	Alan 2	Alan 3	Alan 4	Alan 5	Alan 6	Alan 10	Alan 7	Alan 8	Alan 9
Çanak Çömlek (adet)	≥900	≥900	≥50	1	248	227	-	23	-	-
Hayvan Kemiği (kg/adet)	3.2/636	1.13/289	0.045/12	-	0.93/127	1.01/75	-	0.01/3	-	-
Deniz Kabuğu (adet)	170	64	6	-	81	37	-	2	-	-
Yontma Taş (adet)	≥150	≥100	5	-	11	16	-	-	-	-

yanı sıra “S” kıvrımlı karından omurgalı kâseler ve ince cidarlı küçük “S” kıvrımlı kâseler de bulunmuştur. Alan 2’de 289 parça (1. 130 kg) hayvan kemiği bulunmuşken, Alan 1’de 636 parça (3. 2 kg) saptanmıştır²². Alan 3’te oldukça az sayıda hayvan kemiği bulunmuşken (12 adet/0.045 kg), Alan 4’te herhangi bir kalıntıya rastlanmamıştır. Hayvan kemiklerinin incelenmesi, bu dönemdeki evcil hayvanların yüzde sekseninden fazlasının koyun ve keçi, yüzde onunun ise sığır olduğunu göstermiştir²³. Binada ele geçen deniz kabukları arasında ağırlıklı olarak beslenme için tüketilmiş olması muhtemel *Cerastoderma*, *Mytilus galloprovincialis* ve *Patella* gibi türlerin baskın olduğu görülür. Ayrıca, *Cerastoderma* kolye ucu gibi süs eşyalarının yapımı için de kullanılmıştır. Deniz kabuklarının büyük çoğunluğu Alan 1’de (170 adet) bulunmuştur. Benzer şekilde, 3A yapısında ele geçmiş olan yontma taş aletlerin büyük bir kısmı da Alan 1’de bulunmuştur.

3 Nolu Bina Kompleksi’nin 3B yapısındaki Alan 6’nın kuzeybatı köşesinde yüksek bir platform ile çok büyük bir öğütme taşı ve havan yer alır. Ayrıca, kompleksin tek ocak kalıntısı da Alan 6’da bulunmuştur (**Lev. 5**). Her ne kadar bu oda besin hazırlama ile ilgili bir alan gibi görünse de içinde farklı buluntular ele geçmiştir. Platform yakınlarında üzerinde üç adet küçük delik bulunan bir taş ile onun önünde tava biçimli bir taş kap bulunmuştur. Bu tarz taş kaplar Uğurlu-Zeytinlik’te nadir olarak

22 Hayvan kemikleri kırılarak oldukça fazla sayıda parçaya bölünebildiği gibi, parçaların büyüklüğü hayvan türlerine göre de değişebilmektedir. Bu tür sorunları azaltmak ve daha sağlıklı veri oluşturmak amacıyla Tablo 2’de görüldüğü üzere hayvan kemikleri hem ağırlık hem de parça sayısı olarak gösterilmiştir.

23 Atıcı vd. 2017, 11.

ele geçmektedir. Gene Alan 6'da çok iyi bir işçilik gösteren küçük bir "kulakçıklı" kap bulunmuştur (**Lev. 7**). İki kulak benzeri çıkıntuları olan bu kaplar Uğurlu-Zeytinlik yerleşmesine özgüdür ve üzerleri bezemelidir. İnsan kafasını anımsatan bu kapların çoğu ritüel amaçlı kazıldıkları düşünülen çukurlarda ele geçmektedir. Gene bu alanda iyi işçilik gösteren içten kalınlaştırılmış dudaklı bir kâse de bulunmuştur. Alan 6, 6,50 m² ile en küçük odalardan biri olduğu halde taban üstü dolgudan 227 adet çanak çömlek parçası, 75 parça (yaklaşık 1 kg) hayvan kemiği, 37 adet deniz kabuğu ve 16 adet yontma taş alet ele geçmiştir (Tablo 2). Alan 6'nın kuzeyinde başka bir odanın (Alan 10) daha olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, büyük oranda tahrip olmuştur. 3B yapısında yatma, dinlenme, sosyalleşme alanlarının kısıtlılığı düşünüldüğünde, Alan 10'un bu tür faaliyetler için kullanılmış olması muhtemeldir.

3B yapısındaki Alan 5'in batı kesiminin depolama amaçlı kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kuzey batı köşede *in situ* halde uzun boyunlu küresel gövdeli kulplu bir depolama kabı bulunmuştur. Ayrıca, alanda kazılmış büyük bir çukur bulunur (**Lev. 5**). Çukur tabana oyulmuştur ve sarı renkli kil sıvası zemin sıvası ile birleşmektedir. Yaklaşık 1. 50 m derinliğe ve 1 m genişliğe sahiptir. Çukur dolgusundaki buluntular her ne kadar düzenlenmiş veya yapılandırılmış bir birikimi göstermiyor olsa da özellikle bezemeli çanak çömlek parçaları ve kap formları itibari ile dikkat çekicidir. Bu tür sıvalı çukurların depolama amaçlı kullanılmış olduğuna dair çalışmalar mevcuttur²⁴. Dolayısıyla, zemine açılmış olan çukurun bu amaç doğrultusunda kullanılmış olması olasıdır. Alan 5'de ele geçen 248 parça çanak çömleğin çoğu gene bu kısımda bulunmuştur. Alanda ayrıca 127 parça (0. 930 kg) hayvan kemiği, 81 adet deniz kabuğu ve 11 adet yontma taş alet bulunmuştur (Tablo 2). Bu alandan gelen çanak çömleklerin %70'i özenli yapılmış "S" kıvrımlı küçük çömleklere aittir. Alan 5'in doğu kısmı daha geniştir ve yatmak, dinlenmek, sosyalleşmek gibi farklı aktivitelerin gerçekleştirilmesine uygundur. Bu kesimin kuzey duvarının önünde iki adet küçük taş keski bulunmuştur. Her ikisi de yeşil renkli Nefritten yapılmıştır (**Lev. 7**). Bir tanesinin üzerinde kolye ucu gibi kullanıldığı anlaşılan delik vardır. Nefrit adada yoktur. Büyük bir ihtimalle kaynağı Batı Anadolu'dur. Bu tarz küçük keski daha çok prestij veya statü objeleri olmalıdır. Bu keskiyle birlikte, belki de bilinçli kırılıp konulmuş iki adet "kulakçıklı" kap parçası vardır.

---

24 Hendon 2000, 42-53. ; Filipović vd. 2017, 31-44.

3C yapısında tahrip edilmemiş tek oda Alan 7'dir. Bu alan, 3A yapısında bulunan Alan 4 ile benzer özellikler sergilemektedir. Her iki alan da oldukça küçük sayılabilecek boyutlara sahiptir ve tabanları diğer alanlardan farklı olarak sıkıştırılmış toprak ile oluşturulmuştur. Aynı zamanda, iki alanda da herhangi bir giriş açıklığı bulunamamıştır. Bu alanlara giriş, olasılıkla yükseltilmiş duvarların üzerinden ya da duvarın yüksek seviyelerinden açılmış girişlerden sağlanmış olmalıdır. Alanın zemininde 23 parça çanak çömlek kırığı ile oldukça az sayıda hayvan kemiği ve deniz kabuğu ele geçmiştir (Tablo 2). Olasılıkla depolama ile ilgili bir oda olmalıdır. Alan 8 ve Alan 9'un büyük oranda tahrip olmaları nedeniyle değerlendirme yapmak için yeterli veri sağlanamamıştır.

Hane Organizasyonu

3 Nolu Bina Kompleksi diakronik olarak analiz edildiğinde, inşa edilmiş bir ana yapının daha sonra eklemelerle genişletilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Kompleksin zamanla genişlemesi, önceden planlanmayan esnek bir mimari anlayışı gösterir. Bu genişleme aşamasında yapıya, ayrı fiziksel sınırlara ve mahremiyet alanlarına sahip yeni konut birimlerinin eklenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Temel sorulardan bir tanesi bina kompleksinde yaşayan topluluğun bağımsız hanelerden oluşan, fakat tek bir birleşik yaşam sürdüren bir topluluk²⁵ olup olmadığı yönündedir. 3 Nolu Bina Kompleksi'ne bağlı yapı birimleri, standartlaşmış mimari öğeye sahip bağımsız hanelerin varlığını ortaya koysa da yapıların bir birliktelik oluşturdukları varsayımı da reddedilemez. Diğer yandan birleşik yaşam sürdüren bir toplulukta statü farklılıkları ve farklı uzmanlıklar beklenebilir²⁶. Fakat 3 Nolu Bina Kompleksi'nde prestij veya statü objelerinin (Spondylus'den ve Nefritten takılar) farklı hanelerde bulanabildiği ve imalata yönelik uzmanlıkların hane bazında görülmediği ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, statü nesneleri olarak gösterilebilecek obsidyen ve *Karanovo* dilgileri gibi buluntuların yalnızca 3A yapısında ele geçmiş olması, konut birimleri arasında statü farklılığı olabileceğini de düşündürmektedir. Binalarda ele geçen buluntuların niteliklerine bakıldığında ise benzer özellikler sergiledikleri görülmektedir. Alanlarda ele geçen çanak çömlek örnekleri ağırlıklı olarak kaba ve orta kaba mallardan oluşur. Belirgin bir üretim farklılığı gözlenmez. Aynı şekilde deniz kabukları ve hayvan kemiklerinin türlerine göre incelemesi de besin elde etme stratejilerinin benzer olduğunu göstermektedir.

---

25 "Müşterek Ev Grubu" bkz. Hayden ve Cannon, 1982, 133-135.

26 Hayden ve Cannon, 1982, 152.

Belirli düzeyde üretim ve depolama faaliyetleriyle besin hazırlama gibi faaliyetlerin yapılarda bağımsız olarak gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir. Bu alanlardan ikisi 3A yapısında yer alırken, diğeri 3B yapısında bulunmuştur. Fakat 3A yapısındaki Alan 3'ün daha sonra bağımsız bir konuta dönüştürülmüş olduğu da düşünülebilir. 3C yapısından tahribat nedeniyle veri sağlanamamıştır. Bu durum, her konut biriminin besin hazırlamayla ilgili faaliyetlerini bağımsız olarak gerçekleştirmiş olabileceğini düşündürmektedir. Ancak, konutlarda besinlerin pişirilmesi ile ilgili ocak veya fırınlar yoktur. Yalnızca 3B yapısındaki Alan 6'da çok küçük bir ocak kalıntısı tespit edilse de olasılıkla kısa süreli bir kullanım görmüştür ve pişirme faaliyetleriyle ilişkisi açık değildir. Ocak ve fırınların tümüyle kazılmamış olan avlularda olduğu ya da pişirme faaliyetlerinin ortaklaşa kullanılan belirli alanlarda gerçekleştirilmiş olduğunu düşünmek mümkündür. Kompleksin kuzey kesimi tahribattan ötürü kazılamasa da pişirme faaliyetlerinin ortaklaşa kullanılan belirli alanda yapıldığına ilişkin daha erken tabakalara ait kanıtlar bulunmaktadır. Bu durumda, birbirinden bağımsız fiziksel alanlarda yaşayan, ancak belli faaliyetler için (yemek pişirme gibi) belirli alanları paylaşan bir topluluktan bahsetmek mümkündür. Antropolojik çalışmalar, özellikle yemek konusunda işbirliğinde bulunan toplulukların genellikle akraba toplulukları olduğunu gösterir²⁷.

3 Nolu Bina Kompleksi'ne bağlı yapıların iç kısmındaki belirli alanların depolama için kullanılmış olduğu anlaşılmıştır. Büyük kil kapların, çukur ve binaların içindeki belirli odaların depolama faaliyet için kullanılmış olduğu düşünülmektedir. Yapıların tümünde depolama faaliyetleriyle ilişkili kanıtlar ele geçmiştir. 3B yapısındaki çukur ile 3A ve 3C yapılarında sıkıştırılmış toprak tabanlı ve diğerlerine göre daha küçük boyutlu odalar muhtemelen depolama için kullanılmış olmalıdır. Depolama yönteminin depolanacak ürününün niteliğine göre farklılık göstermiş olduğu üzerine yapılmış çalışmalar mevcuttur²⁸. Sadece hane fertlerinin geçimlerini sağlamak amacıyla yapılan depolama faaliyetlerinin yanında kuraklık, kıtlık, salgın hastalıklar veya doğal afetler durumları için uzun vadede artı ürünü depolama faaliyetleri de farklı depolama yöntemlerini işaret edebilir. Depolanan fazla ürünün, hane ilişkileri temelinde veya daha geniş sosyal etkileşimleri içeren şölenler gibi sosyal etkinliklerde tüketildiği de düşünülebilir²⁹. Kazılan kesime göre 3B yapısının depolama ile ilişkili

---

27 Steadman 2016,159.

28 Filipović vd. 2017, 31.

29 Smyth 1989, 90-91;Hayden 1990, 46.

alanlarının daha kısıtlı olduğu görülmektedir. 3A ve 3C yapılarında depolama için kullanılmış olması muhtemel odaların, 3 Nolu Bina Kompleksi'ndeki yapıların ortaklaşa kullandıkları depolama alanları olma ihtimali de vardır. Kompleksin güneyinde kalan ve bina girişlerinin bulunduğu açık alanda muhtemelen ortak kullanılmış olan bir depolama birimi daha bulunmuştur.

Kompleksteki hane içi ritüel faaliyetlere ve “ata kültü” ile ilişkili bulgulara 3A yapısındaki Alan 1'de rastlanır. Alan 1, malzeme yoğunluğu ve küçük buluntuların oranı itibari ile diğer alanlardan belirgin bir şekilde ayrılmaktadır (Grafik 1, Tablo 2). Ayrıca, Alan 1'de bir insana ait kafatası bulunmuştur. Atalara ait başların yerinden çıkartılması genellikle sosyal birlikteliğin sağlanması ve sürdürülmesinin yanı sıra belleğin inşasına yönelik bir uygulama olarak yorumlanmaktadır ve Yakındoğu Neolitikü'nde sıkça rastlanılan bir uygulamadır³⁰. Ayrıca, Alan 1'de bulunan hayvan başı şeklindeki kulpun bilinçli olarak kırılıp, *Spondylus* bilezikler ve kırık kemik bız ile toplu halde bu alana konulduğu düşünülebilir. Hodder, Çatalhöyük binalarında yapısal elemanların yenilenmesi, binaların içindeki nesnelere değiştirilmesi veya gömülmesi, ataların başlarının çıkartılması yoluyla yapılan toplumsal hafıza ve tarih inşasından bahseder³¹. Alan 1'de daha sonra ritüel bir çukur kazılmıştır. Muhtemelen yapılandırılmış bu çukur, alanın işlevinin sonlandırılması veya hanenin terki ile bağlantılı ritüel aktivite için açılmış ve tören sonrasında belirli nesnelere içi doldurularak kapatılmış olmalıdır. Ya da bir olaya atıf yapılan bir şölenle bağlantılı olabilir ve şölen artıkları çukurun içine konulmuş ve sonra çukur toplumsal hafızanın bir parçası olarak, üzerine dikili taşlar yerleştirilerek işaretlenmiş, görünür kılınmış olabilir. Kasıtlı olarak seçilen ve düzenlenen nesnelere oluşan yapılandırılmış çukurların ritüel ile ilgili olduğu üzerinde birçok kez durulmuştur³². Ayrıca, Uğurlu-Zeytinlik III. Kültür Katında kazılmış olan birçok alan da bu tür ritüel amaçlı çukurlara rastlanmaktadır³³.

Sonuç

Arkeolojide hane ile ilgili çalışmalar, temelde her ne kadar üretim, tüketim, dağıtım ve aktarım gibi ekonomik süreçlerle bağdaştırılmakta ise de günlük yaşam, toplumsal cinsiyet rolleri, inanç sistemleri ve diğer sosyal ve ekonomik yapılarla ilişkin öngörü sağlamaktadır. Sonuç olarak, MÖ 5300

---

30 Kuijt, 2002, 145-148.

31 Hodder, 2006, 149

32 Richards ve Thomas 1984, 191; Thomas, 2012, 6.

33 Karamurat 2018, 186-187.

yıllarına tarihlenen 3 Nolu Bina Kompleksi'nin hem sosyal ve ritüel hem de ekonomik öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bakıldığına Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik yerleşmesinde Erken Kalkolitik Dönem'de birleşik düzende gelişmiş bir yapı kompleksinde birbirinden bağımsız konutlarda yaşayan, ancak belli faaliyetleri için belirli alanları paylaşan muhtemel bir akraba topluluktan bahsetmek mümkündür. İnşa edilmiş bir ana yapının daha sonra eklemelerle genişletildiği ve bitişik düzende geniş bir bina kompleksine dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır. Bina kompleksine ait üç yapıda, besin hazırlama ve küçük ölçekli depolama faaliyetlerinin bağımsız olarak gerçekleştirildiği, uzun vadede artı ürünü depolama faaliyetleri ve pişirme faaliyetlerinin ise ortaklaşa kullanılan belirli alanlarda da yapılmış olabileceği anlaşılmaktadır.

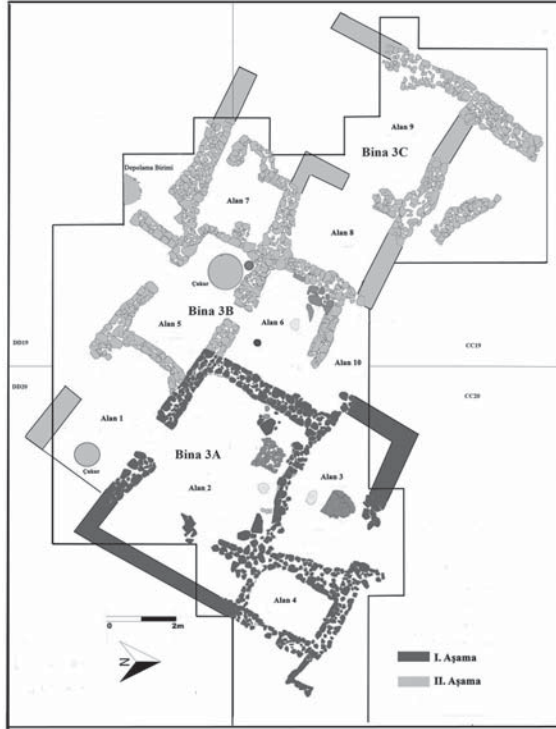
Hane temelinde kimliğin inşası, birlikteliğin ve sürekliliğin sağlanmasını içeren pratiklere yönelik faaliyetlerin yapıldığına ilişkin bulgular Alan 1'de saptanmıştır. Yerleştirilmiş insan kafatası atalarla kurulan bağları gösteriyor olabilir. Akrabalık bağına dayanan toplumlarda soya yönelik bağlar toplumsal yaşamın ve örgütlenmenin temelini oluşturur. Ritüel çukur belki de hane ile bağlantılı davranış kurallarını belirleyen bir ritüelin parçası olabilir. Uğurlu- Zeytinlik yerleşmesindeki 3 Nolu Bina Kompleksi kolektif olarak örgütlenmiş hanelere bağlı üyelikler etrafında düzenlenen, yakınlık (akrabalık?) ve politik ilişkilerden oluşan bir toplumsal örgütlenmeyi gösteriyor olabilir.

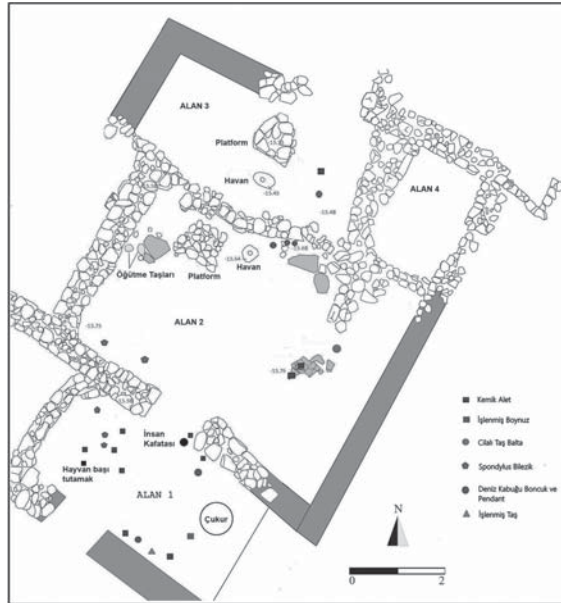
Levha 1: Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik haritası.

Levha 2: 3 Nolu Bina Kompleksi.

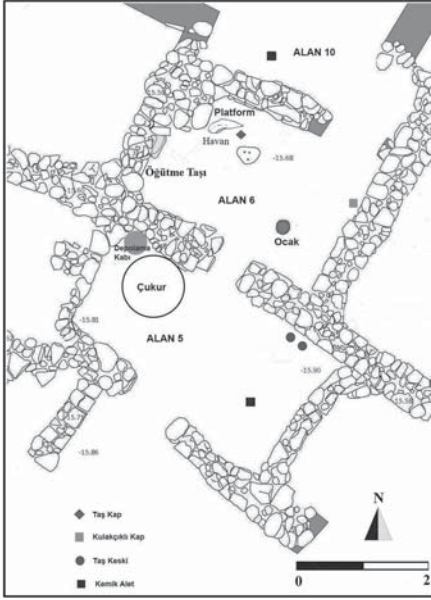

Levha 3: 3 Nolu Bina Kompleksi planı ve stratigrafik aşamaları.

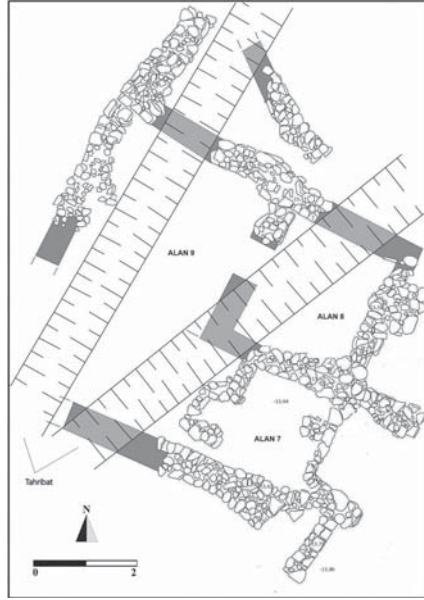

Levha 4: 3A Yapısı ve zemin buluntularının dağılımı.

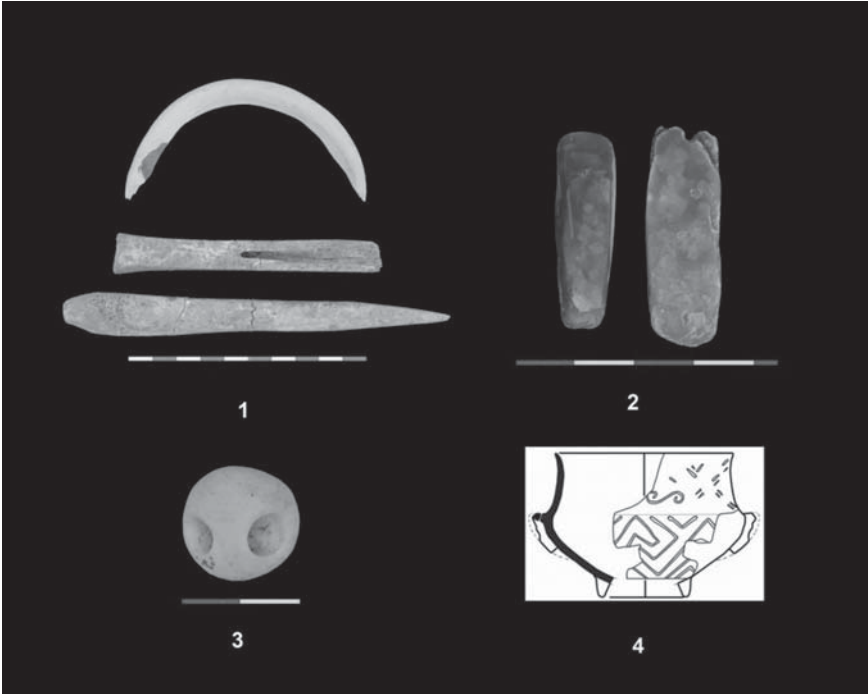
Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik Yerleşmesinin Kalkolitik Dönem Hane Organizasyonu:
Bileşik Bir Yapı Kompleksi Örneği

Levha 5: 3B Yapısı ve zemin buluntularının dağılımı.

Levha 6: 3C Yapısı.

Levha 7: Alan 2'den *Spondylus* bilezik ve kemik aletler (1); Alan 5'den Nefrit'den taş keskiler (2); Alan 1'den *Spondylus* boncuk/pendant (3); Alan 6 "kulakçıklı" kap (4).

Kaynakça

Allison 1999

Allison, P. M. , "Introduction", Ed. P. M. Allison, *The Archaeology of Households* Routledge, 1–18, London.

Atıcı, Birch 2017

Atıcı, L. , Birch, P. E. S. , Erdoğan, B. , "Spread of Domestic Animals Across Neolithic western Anatolia: New Zooarchaeological Evidence from Uğurlu Hoyuk, the Island of Gökçeada, Turkey", *PLOS ONE*, vol. 12/10, 12/10, 1-30.

Bailey 1990

Bailey, D. W. , "The Living House: Signifying Continuity. Ed. R. Samson, *The Social Archaeology of Houses*, Edinburgh University Press, 19-49, Edinburgh.

Bender 1967

Bender, D. , "A Refinement of the Concept of Household: Families, Co-residence, and Domestic Functions", *American Anthropologist*, 69/5, 493-504.

Blanton 1994

Blanton, R. E. , *Houses and Households. A Comparative Study*, Springer, New York.

Boric 2008

Boric, D. , "First Households and 'House Societies' in European Prehistory", Ed. A. Jones, *Prehistoric Europe: Theory and Practice*, Wiley-Blackwell, 109-42, Chichester.

Chapman, Gaydarska 2015

Chapman, J. , B. , Gaydarska. , "Spondylus Gaederopus/Glycymeris Exchange Networks in the European Neolithic and Chalcolithic, Ed. C. Fowler, J. Harding, D. Hofmann, *The Oxford Handbook of Neolithic Europe*, Routledge, 539-656, London.

During, Marciniak 2006

During, B. , A. Marciniak, "Households and Communities in the Central Anatolian Neolithic", *Archaeological Dialogues*, 12/2, 165–187.

Erdoğan 2014

Erdoğan, B. , "Gökçeada Uğurlu Archaeological Project: A Preliminary Report from the 2011-2013 Field Seasons", *Anatolica XL*, 157-78.

Erdoğan 2017

Erdoğan, B. , "A Preliminary Report on the Earliest Neolithic Levels at Uğurlu on the Island of Gökçeada". *Anatolica XLIII*, 71-82.

Filipović, Obradović, Tripković 2017

Filipović, D. , Obradović, D. , Tripković, B. , "Plant Storage in Neolithic Southeast Europe: Synthesis of the Archaeological and Archaeobotanical Evidence from Serbia", *Vegetation History and Archaeobotany*, 27, 31–44.

Guilbeau, Erdoğan 2011

Guilbeau D. ,Erdoğan B. , “Des “lames de Karanovo” dans le site néolithique d’Uğurlu (île de Gökçeada, Turquie”, Bulletin de Correspondance Hellénique, 135 / 1, 1-19,

Guyer 1981

Guyer, J. I. , “Household and Community in African Studies, African Studies Review 24 /2-3, 87-137.

Hayden 1990

Hayden, B. ,”Nimrods, Piscators, Pluckers, and Planters: The Emergence of Food Production”, Journal of Anthropological Archaeology, 9/1, 31-69.

Hayden, Cannon 1982

Hayden, B. ,Cannon, A. , “The Corporate Group as an Archaeological Unit”, Journal of Anthropological Archaeology, 1/2, 132-158.

Hendon 2000

Hendon, J. A. , “Having and Holding: Storage, Memory, Knowledge, and Social Relations”, American Anthropologist, 102/1, 42-53.

Hodder 2006

Hodder, I. , The Leopard’s Tale: Revealing the Mysteries of Çatalhöyük, Thames&Hudson, London.

Ingold 2013

Ingold, T. ,Making: Anthropology, Archaeology, Art and Architecture, Routledge, NewYork.

Karamurat 2018

Karamurat, C. , “Ritual and Social Structure During the Late Neolithic and Early Chalcolithic: Pit Rituals of Uğurlu Höyük-Gökçeada”, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, The Department of Settlement Archaeology, Middle East Technical University, Ankara.

Kent 1990

Kent, S. , “A Cross-Cultural Study of Segmentation, Architecture, and the Use of Space”, Domestic Architecture and the Use of Space, Ed. S. Kent, Cambridge University Press, 127-152, New York.

Kuijt 2002

Kuijt, I. , “Keeping the Peace: Ritual, Skull Caching, and Community Integration in the Levantine Neolithic”, Ed. I. Kuijt, Life in Neolithic Farming Communities Social Organization, Identity, and Differentiation, Kluwer Academic Publishers, 137-164, USA.

Kuijt 2018

Kuijt, I. , “Material Geographies of House Societies: Reconsidering Neolithic Çatalhöyük, Turkey”, Cambridge Archaeological Journal, 28/4, 565-590.

Rapoport 1990

Rapoport, A. , “Systems of Activities and Systems of Settings”, *Domestic Architecture and the Use of Space*, Ed. S. Kent, Cambridge University Press, 9–20, New York.

Richards, Thomas 1984

Richards, C. , Thomas, J. , “Ritual Activity and Structured Deposition in Later Neolithic Wessex”, Ed. R. Bradley, J. Gardiner, *Neolithic Studies: A Review of Some Current Research*, Oxford: British Archaeological Reports, British Series, 133, 189-218.

Smyth 1989

Smyth, M. P. , “Domestic Storage Behavior in Mesoamerica: An Ethnoarchaeological Approach”, *Journal of Archaeological Method and Theory* 1, 89-138.

Souvatzi 2008

Souvatzi, S. G. , *A Social Archaeology of Households in Neolithic Greece*, Cambridge University Press, Cambridge.

Steadman 2016

Steadman, S. R. , *Archaeology of Domestic Architecture and the Human Use of Space*, Roudledge, New York.

Thomas 2012

Thomas, J. , “Introduction: Beyond the Mundane?”, Ed. H. Anderson-Whymark, J. Thomas, *Regional Perspectives on Pit Deposition: Beyond the Mundane*, Neolithic Studies Group Seminar Paper 12, Oxbow Books, 1-12, Oxford.

Tringham 2001

Tringham, R. , “Household Archaeology”, Ed. N. J. Smelser, P. B. Baltes, *International Encyclopedia of Social and Behavioral Sciences*, 6925-6928, Oxford, Pergamon.

Wilk, Rathje 1982

Wilk, R. R. , Rathje, W. L. “Household Archaeology”, *The American Behavioral Scientist*, 25/6, 617-639.

Wilson 2008

Wilson, G. D. , *The Archaeology of Everyday Life at Early Moundville*, University of Alabama Press, Tuscaloosa.

Building-in Time: The Complicated Lives of Roman Civic Structures in Asia Minor

Zaman İçinde İnşaat: Küçük Asya'daki Roma Kentsel Yapılarının Karmaşık Yaşamları

Diane Favro
11

Kazı Verileri Işığında Olba'nın Erken Yerleşim Tarihi

The Early Settlement at Olba in Light of Evidence from Olba Excavations

Emel Erten
33

Victoria & Albert Museum'dan Sardes'e Uzanan Bir Yanlış Anlama

A Misunderstanding from the Victoria & Albert Museum to Sardis

Fikret K. Yegül
49

Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik Yerleşmesinin Kalkolitik Dönem Hane Organizasyonu: Bileşik Bir Yapı Kompleksi Örneği

Chalcolithic Household Organization of Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik Settlement: An Example of a Compound Building Complex

Erkan Gürçal - Burçin Erdoğan
67

Boncuklu Höyükte Deneysel Kerpiç Ev Yapımı ve Taban Sıvası Uygulamaları Üzerine Bazı Gözlemler

Some Observations on Building an Experimental Mud-Brick House and Plaster Floor Implementation at Boncuklu Höyük

Gökhan Mustafaoğlu
89

Ankara'dan Isis ve Harpokrates Betimli Sihirli Yüzük Taşları ve Amuletler

Magical Gems and Amulets with Isis and Harpokrates from Ankara

Melih Aslan - Yavuz Yeğin
113

Olba Kazıları Late Roman 1

Amphoraları ve Arkeometri Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Evaluation and Archaeometric Results of Late Roman Amphorae 1 from Olba Excavations

Safiye Aydın - Erkan Alkaç - Murat Eroğlu - Yusuf K. Kadioğlu
137

Olba'da Hıristiyanlığın İlk İbadethanesi: "Mağara - Kilise"

The First Sanctuary of Christianity in Olba: Cave-Church

Murat Özyıldırım - Yavuz Yeğin
175

ISSN 2148-4120

ISBN 978-605-9636-41-2

9 786059 636414

